

Asupra altarului bisericii evanghelice din Bruiu¹ cercetătorii au revenit în repetate rânduri², subliniindu-se de fiecare dată apartenența sa la grupul transilvănean alcătuit din altarele din Beia, Roadăș, Fișeriu, Cund, Bratei, Șoroștin. Această alăturare, întemeiată în primul rând pe elementele stilistice ale cadrului arhitectonic de lemn, se justifică și prin unitatea de epocă, toate altarele amintite datînd din primele decenii ale secolului al XVI-lea.

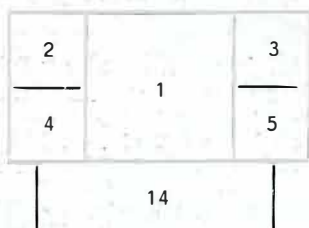
Consacrat sfintei Maria, dacă nu cumva altui sfînt – pentru motive care se vor vedea –, acest altar poliptic a fost realizat în anul 1520, dată scrisă pe spate cu cifre arabe de culoare neagră.

Potrivit observațiilor lui V. Roth³, altarul a fost renovat în 1728, cu care ocazie a fost repictată predela și reversul aripilor. Din textul lui Roth rezultă că picturile părții din față a aripilor sînt cele originale și că repictarea părților posterioare a respectat iconografia inițială, compozițiile fiind și aici tipice pentru tematica epocii respective.

O vizită recentă ne-a arătat că alta este situația. În realitate, renovarea din 1728 a fost însoțită de o repictare integrală a tuturor panourilor, fără respectarea iconografiei, care a fost radical schimbată.

Iconografia actuală este următoarea:

1. Sfînta Maria (statuetă de lemn), 2. „Buna Vestire”; 3. „Nașterea Domnului”, 4. „Închinarea magilor”; 5. „Fuga în Egipt”; 6. „Isus pe muntele Măslinilor”; 7. „Prinderea lui Isus”; 8. „Isus la Caiafa”; 9. „Flagelația”; 10. „Încoronarea cu spini”; 11. „Isus la Pilat”; 12. „Purtarea Crucii”; 13. „Răstignirea”; 14. „Cina cea de taină”.

Repictarea, operă a unui meșter de țară, nu prezintă nici un interes artistic, fiind grosolană și lipsită de gust. Sub noul strat de pictură se pot identifica însă elemente ale picturii originale, constînd din contururile figurilor și faldurilor ușor incizate în stratul de preparație.

Se disting astfel, pe fiecare panou, cite două figuri de sfînți și sfinte, iar pe predelă douăsprezece siluete (probabil apostolii). Aureolele sînt ușor reliefate și ornamentate. Proporțiile figurilor sînt armonioase și faldurile frumos desfășurate. Atît cit se poate distinge, pictura originală se integrează perfect în sfera picturii transilvănene a epocii,

¹ Com. Bruiu, jud. Sibiu.

² Dintre lucrările mai importante cităm: Roth, V., *Siebenbürgische Altäre*, Strassburg, 1916, p. 95–98; Walicki, Michal, *Malarstwo polskie XI wieku*, Warszawa, 1938, p. 13; Radocsay Dénes, *A középkori magyarországi táblaképek*, Budapest, 1955, p. 186, 283, 480, 493; Vătășianu, Virgil, *Istoria artei feudale în țările române*, I, București, 1959, p. 748–49, 792, 797.

³ V. Roth, *op. cit.*, p. 97, 98.

avînd asemănări cu cea a altarului de la Jidvei (azi la Tătirlaua), care are de asemenea cite doi sfînți pe fiecare dintre panourile posterioare⁴.

O observație specială se cuvine frumoasei statuete de lemn – sfînta Maria⁵ – poate una dintre cele mai frumoase din arta medievală transilvăneană. Atrage atenția faptul că pe cîmpul aurit din casetă, se află o zonă neaurită (pentru că nu era văzută) mai mare decît statueta și cu un contur mai agitat decît al acesteia. Se poate deduce de aici că statuia originală, care ascundea în întregime zona amintită, era mai mare și mai complex compusă decît cea care decorează azi partea centrală a altarului din Bruiu.

Cînd și în ce împrejurări a fost înlocuită statuia originală este greu de precizat. Poate că tot atunci cînd a fost renovat altarul în întregime, conform inscripției de pe predelă:

ORNAMENTO HOC CE (?) D. (eus) T. (rino) O. (ptimo) M. (aximo)

CONSERVATU (m), RENOVATUM AUGSILIO (sic!)

TOTIUS COM. (unitatis)

ANNO R. (ecuperatae) S. (alutis) 1728 D. (ie) 6 O. (ctobris)

P. M. (?) EXISTEN. (tibus) PAST. (ore) IOH. (annes) MALLENDER

FFIO (?)

VI (Ilic) I (s) PAUL TISCHLER

IOH (annes) SCHUSTER

VI (Ilic) I (s) SUBSE (civis)?

GEORG MANTSCH

EU (?) PET (e) R OSEM

AEDIT. (uis) GEORG ORLIG. IOH (annes) KOENIG⁶

O îndepărtare atentă a stratului de pictură suprapus și o scrupuloasă restaurare va reda altarului din Bruiu frumusețea de atîta vreme pierdută, restituind totodată tezaurului artistic al Transilvaniei o operă de reală importanță.

⁴ Altarele lipsite de scene, numai cu reprezentări de sfînți, erau curențe în Transilvania și Slovacia (cu care legăturile artistice erau foarte strînse). Cităm ca exemplu altarul din Boian (cca 1490 – Muzeul Brukenthal) – cu cite un singur sfînt pe fiecare panou –, altarul sf. Anton din Košice (cca 1440–1450) – cu cite doi sfînți pe fiecare panou –, oltarul sf. Ana din Spišska Sobota (1520) – cu cite unul sau mai mulți sfînți (pentru acestea și pentru alte exemple: Radocsay Dénes, *op. cit.*, pp. 256, 341, 355, 449, 453, 465).

⁵ V. Vătășianu, *op. cit.*, p. 748–749.

⁶ O citire cu diferențe neesențiale față de prezenta o dată V. Roth, *op. cit.*, p. 98.